

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Meer dan genoeg Een verrijkend boek

Misschien is er nog plaats op het rooster voor de bijbelstudie.
Of is er hoe dan ook ruimte voor bezinning, met het oog op allerlei activiteiten in de gemeente.

De vraag is: waarop richt je je dan? Wat is je doel?

En vooral: hoe denk je dat te bereiken?

En hoe doe je dat samen?

Een nieuw boek wil daarbij helpen.

B.Luiten ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i>	
Meer dan genoeg	745
<i>Meditatief</i>	
Vergeving is geen refrein	750
<i>Wandelen met God</i>	
De Geest van de Zoon in je hart	751
<i>Achtergronden</i>	
De sfeer bij de avondmaalsviering (II)	753
<i>Samenleving</i>	
De overheid gaat te gemakkelijk uit van een goede-wil-samenleving	755
<i>Gemeente en liturgie</i>	
Het Oude Testament en onze liturgie	757
<i>En verder...</i>	
Uit de kerken	

Inzet

Er is een groot verlangen om te groeien in geloof, in ervaring en toewijding. Heel wat activiteiten zijn daarop gericht. Een prima doel. Tegelijk bestaan er ook gevoelens van ontevredenheid, over wat we tot nu toe bereikt hebben en wat er in de gemeenten leeft en niet leeft. Op die manier kan motivatie negatief geladen zijn.

Terwijl vlak om ons heen van alles te beleven valt! In tal van evangelische gemeenten en charismatische groeperingen bruist het geestelijk leven je tegemoet. Mensen getuigen van de Heilige Geest in hun leven, van zijn boodschappen, zijn krachten en zijn wonderen. Is het niet frustrerend om in de drup te zitten terwijl het bij de burens regent?

Er moet toch veel meer mogelijk zijn?!

Groiegroepen, gebedskringsen, gebedsministry's, ze schieten als paddestoelen uit de grond. In de gemeente, maar soms ook er net naast. Sommigen gaan daar helemaal in op, anderen houden kritisch afstand. Mensen worden gevoelig voor wat de Geest hen ingeeft, ze geven daar-

van ook door in zalvingen en zegeningen. Dat voel je aan of je staat er buiten. Een tweedeling ontstaat dan zomaar. Dan heb je twee soorten christenen in één gemeente, zo lijkt het. Voor zolang het duurt.

Deze enerverende tijd lijkt cruciaal voor de toekomst van onze kerken. Spatten we nu in verschillende richtingen uit elkaar, of zullen we terugvinden wat het is om gemeente te zijn?

Wat zou de bedoeling zijn van de Heilige Geest? Hoe zullen wij onze geestelijke eenheid (opnieuw of voor het eerst) ervaren? En hoe zullen wij daarin groeien en toenemen, zonder frustraties en vooral in de weg die God ons wijst? En hoever zijn we bereid te gaan? Wat zijn we bereid los te laten van onze vooropgezette meningen om samen eerlijk te luisteren naar het Woord van God, óók als het over onze persoonlijke ervaringen gaat?

Mogen gevoelens en ingevingen getoetst worden, zelfs al lijken ze rechtstreeks door de Geest ingegeven te zijn? Of zijn ze in de praktijk een onbespreekbare verschansing waarachter mensen zich onbereikbaar maken?

Hoever zijn we bereid te gaan?

Anderzijds: is 'vernieuwing' een vermoeiende bezigheid die per definitie weerstand mag verwachten? Of is het een dagelijkse activiteit van de Heilige Geest die levensnoodzakelijk is in ons persoonlijk en kerkelijk leven?

Enzovoorts.

Zijn we bereid werkelijk naar Gods Woord en Geest te luisteren, of hebben we al meer dan genoeg aan onszelf en aan onze standpunten en/of ervaringen?

In mijn woorden is dit ongeveer de inzet van het boek dat voor mij ligt. Inmiddels is het gerezen tot op de derde plaats van de christelijke boeken top-tien, non-fictie wel te verstaan. Dat geeft hoop. 'Meer dan genoeg' is de titel, met daaronder 'Het verlangen naar meer van de Geest'. Het is een bundel van tien samenhangende opstellen, elk voorzien van gespreksvragen, geschreven door Hans van Benthem, Egbert Brink, Henk ten Brinke, Hans Maris, Michael Mulder, Klaas de Vries en Jan Wesseling. Stuk voor stuk weleerwaarde broeders met een goede naam in christelijk-gereformeerde en gereformeerd (vrijgemaakte) kring. Mooie samenwerking trouwens! Nog niet zolang geleden praatten we steeds langs elkaar heen als het ging over het werk van de Heilige Geest, nu klinkt er een eensgezind getuigenis. Dat is al een vrucht van de Geest op zich, zou ik zeggen.

Graag wil ik in wat er nu volgt voor deze publicatie aandacht vragen. Ik doe dat met hartelijke instemming, al geef ik tussendoor ook wat suggesties voor een tweede druk. In een volgend artikel wil ik wat vragen stellen.

Vol worden van de Geest

Ten Brinke tekent voor de twee eerste hoofdstukken, over 'gedoopt' en 'vervuld' worden met de Heilige Geest, wat dat betekent en hoe je daar deel aan krijgt.

De actualiteit hiervan is duidelijk. Voortdurend wordt de suggestie aangedragen dat onze kerken de doop met de Geest missen. Terwijl ergens anders mensen kunnen omvallen en achterover slaan van de energie die ze als bij toverslag krijgen.

Men leze deze hoofdstukken aandachtig. Ik ga ze niet samenvatten, daarvoor staat er te veel in en bovendien wil ik het lezen van het boek niet overbodig maken.

Slechts wil ik aanstippen dat het verrassend is om te ontdekken dat 'gedoopt' en 'vervuld' worden met de Geest eigenlijk hetzelfde is. In beide uitdrukkingen gaat het om de totaliteit van je leven die van Hem doortrokken raakt.

Uiteraard is dat niet een eenmalige gebeurtenis, het is iets dat blijft en toeneemt. De afbeelding en verzegeling ervan in de (water)doop, die is eenmalig. Maar de inhoud is blijvend. Dat de geestesdoop een afzonderlijke handeling zou zijn, na en naast de (water)doop, blijkt op een misverstaan van de Schrift te berusten.

In het verlengde daarvan: het is niet te verdedigen dat zo'n (afzonderlijke) geestesdoop zo alles overstijgend is, dat kerkgrenzen en de daarbij behorende geloofskeuzes in het niet vallen. Helder wordt aangetoond dat dit typisch een zoeken naar ervaringen is dat te kort doet aan de diepgang van wat God schenkt.

Een ander gevolg van zo'n vermeende 'geestesdoop' is, dat er onderscheid ontstaat tussen christenen in niveau. Nicky Gumbel (van de Alpha-cursus) heeft het over 'gewone' gelovigen, die al jarenlang geloven maar die toch iets missen. Ze 'hebben' de Geest wel maar zijn er niet 'vervuld' van. Hij heeft een stappenplan ontwikkeld om op hoger plan te komen.

Terecht en bevrijdend merkt Ten Brinke op, dat 'geloven' de bestaanswijze van een christen is, genoeg tot zijn behoud. Het is niet een opstapje naar 'meer', evenmin is de vervulling een 'extra'. Van harte mee eens (de kleine letters op bladzijde 29 hadden van mij wel groot mogen zijn). Als je in geloof deel krijgt aan *de Zoon van God*, hoe kun je daarop dan ooit een 'meer' of een 'extra' ontvangen?! Waar gaat het dan over?

Aan de andere kant: ik vind dat Ten Brinke het woord 'ervaring' wel erg ver weg zet, wanneer hij stelt dat het beheerst worden door de Geest niet per definitie een bepaalde *ervaring* hoeft te zijn, al wordt het wel zichtbaar door de *effecten* ervan (blz.25). Mijn vraag is: wat is het verschil precies? En: als de Geest je beheerst, beheerst Hij toch ook je gevoel en wat je daarin ervaart? En als je in je hart ervan wordt overtuigd dat je Kind van God mag zijn, is dat geen ervaring? Maar deze kanttekening is slechts een kleinigheid, uiteraard, bij het vele goede dat de auteur

ons biedt. Hier kan wel een avond bijbelstudie mee gevuld worden.

Drieluik van het christenleven

Een prachtige bijbelstudie over Romeinen 6, 7, en 8 is te vinden in hoofdstuk 3, van de hand van collega Wesseling.

Bij wijze van even aantippen, om nieuwsgierig te maken: eerst hoofdstuk 6, de duidelijkheid van het nieuwe leven, gemarkeerd door de doop (begraven worden en opstaan). De *toerekening* in Christus, terwijl de *feitelijkheid* nog zo anders kan zijn, hoofdstuk 7. Het verschil tussen *status* (vrij in Christus) en *praktijk* (besmet met zonde), én hoe die beide samengaan.

Schitterend! De Geest schaamt zich voor onze werkelijkheid niet, terwijl allerlei geestdrijvers juist wel beweren daaraan te (moeten) ontstijgen. Markante tegenstelling, waardoor de (doperse) dwaling, die zo kenmerkend is voor de pinksterbeweging, vanzelf wordt ontmaskerd. Romeinen 8 zet ons in de wereld, die net is zoals wij: zondig, bedorven en toch betaald met het oog op behoud. Ze zucht in hoopvolle verwachting.

In dit hoofdstuk gaat de bijbel voor je open, zodat je oog krijgt voor het reële christenleven dat zich nu nog voortbeweegt tussen de puinhopen van ons bestaan.

Toch heb ik ook iets gemist. Het is me opgevallen dat in het hele boek geen aandacht wordt geschonken aan Rom.8:15, ik heb zelfs geen enkele verwijzing naar deze tekst gezien. Terwijl dit toch een zeer markant Godswoord is als het gaat over de vraag, wat de Geest ons schenkt en in ons doet. Het ontbreekt mij hier aan ruimte het belang daarvan te laten zien. Men leze hierover in de rubriek *Wandelen met God*.

Compassie in gebrokenheid

'Ze stonden samen aan het graf van hun doodgeboren zoon. Helemaal stuk waren ze van binnen. Er gaapte een open wond. Maar dat was aan de buitenkant niet te zien. Er werd uitgelaten en enthousiast gezongen, voluit praise. (...) Er klonken prachtige overwinningsliederen op de dood. Maanden later liep eerst zij vast, toen hij. En wat toen naar buiten kwam, daar schrokken ze allebei van' (blz.54).

In dit hoofdstuk schildert Brink hoe de Geest begaan is met onze gebrokenheid. De schepping zucht, wij zuchten, en Hij komt ons te hulp en pleit voor ons *met onuitsprekelijke verzuchtingen* (Rom.8:26). De Geest is de eerste gave die wij ontvangen, tegelijk is er een 'nog niet' van zoveel waar we naar verlangen. Dat valt niet te ontkennen. De greep naar het volmaakte is te vroeg, het verdriet en de tegenslag zijn er nog volop. Daar zing je niet overheen. Het zal er juist om gaan temidden van dat alles *rust* te vinden, de rust die Jezus is en geeft. Terecht wijst de auteur erop dat veel Psalmen juist stem geven aan ons *klagen*. Geen *ontken-*

ning maar *verwoording* voor de troon van God. Troostvol! Tegelijk: durven wij onze klachten te uiten aan Gods adres? En geven wij elkaar daarvoor de ruimte?

Dat zijn vragen die een openhartig gesprek waard zijn.

Al blijf ik als voorganger wel met een andere vraag zitten: wanneer geef je zulke Psalmen op om te zingen? Aan zo'n lied ben je zomaar niet toe, het vraagt inleving en verbondenheid om dergelijke woorden op je lippen te nemen. En het kan per persoon zo verschillend zijn, terwijl je ze dan toch samen zingt.

Het ministry-gebed

Dit hoofdstuk zal wel wat confronterend zijn voor ieder die hiermee werkt. Het ministry-gebed heeft een vaste plaats gekregen in menige Alpha-cursus, soms zonder al te veel discussie.

Maar in het licht van de Schrift wordt de vraag gesteld of het terecht is, om de Geest te nodigen *rechtstreeks* op je gebed te antwoorden. De praktijk is dat je daarop biddend wacht, met z'n drieën. Het antwoord kan komen in je gedachten, het kan een ingeving zijn, bij jezelf of bij één van de anderen.

En inderdaad, de Geest kan allerlei boodschappen geven. In de Schrift zijn daar voorbeelden van. Maar nergens wordt ons geleerd daarnaar te zoeken of daar een methode van te maken.

Wij behoren niet naar godswoorden te zoeken buiten het gegeven Woord om.

Brink, die ook dit hoofdstuk verzorgt, staat stil bij de invloed van Leanne Payne. Haar luisterend bidden wil voorbijgaan aan verstandelijke benaderingen. Zij zoekt een contact met Gods

Wij behoren niet naar godswoorden te zoeken buiten het gegeven Woord om

tegenwoordigheid dat ons beperkte denken overstijgt, en dat ons raakt in het binnenste van onze ziel. In de praktijk is dit een weg buiten Gods Woord om, dat levend is en dat juist gegeven is om ons diep te raken in ziel en geest (Hebr.4:12).

In dit verband komt het 'bidden in de Geest' aan de orde. In de bijbel is dat niet een bidden waarin de Geest antwoord geeft, van boven naar beneden. Het is een bidden waarin de Geest ons drijft en helpt, van beneden naar boven.

Een verlangen naar meer van de Geest is prima, maar dat kan niet een verlangen zijn naar meer dan het Woord (blz.79). Bovendien kan de gewenste beleving het echte luisteren belemmeren, wanneer men gespist is op wat men horen of voelen wil. Tenslotte kan men eigen belevingen gemakkelijk aanzien voor ingevingen van boven, wie zal dat nog onderscheiden?

Dit hoofdstuk lijkt mij zonder meer een 'must' voor ieder die met ministry-gebed te maken heeft. Probeer dan onbevangen te lezen, in de bereidheid al je gedachten hierover te onderwerpen aan het Woord van God.

De Geest spreekt alle talen

Dit hoofdstuk is heel verrassend. Dat vonden de schrijvers, Van Benthem en De Vries, zelf ook, getuige hun eerste verwerkingsvraag. Zij hebben studie gemaakt van het 'spreken in tongen', en komen tot de conclusie dat dit heel eenvoudig een verkeerde vertaling is van 'spreken in talen'. Je kunt spreken in een taal of in een tong, in de grondtaal is dat hetzelfde woord. Maar daar kun je niet 'tongentaal' van maken, zoals helaas is gebeurd, om die vervolgens met allerlei onverstaanbare geheimzinnigheid te omringen.

Lees het zelf en trek je conclusie.

En dan te bedenken, dat de 'tongentaal' in menig charismatisch gezelschap zo ongeveer geldt als kenmerk voor de echtheid van je geloof...

Daarbij: het spreken in talen was in de Schrift nooit een teken voor jezelf, maar het was bedoeld om de ongelovige joden te overtuigen van het feit dat het heil nu toch echt ook voor de andere volken was. Op die manier kwam het steeds naar voren, vanaf de Pinksterdag. Het-geen meteen begrijpelijk maakt dat die gave nu minder nodig is.

Dit is een belangwekkend verhaal dat heel veel opheldering geeft in tot nu toe moeilijke discussies.

Wie kan genezen als Hij?

In dit hoofdstuk van De Vries en Van Benthem krijgen we te maken met de praktijk van gebedsgenezers en van de gang van zaken in genezingsdiensten. Heel leerzaam, en ook ontdekkend. Het bidden blijkt vaak een *claimen* te zijn van de volmaaktheid, waarop in feite vooruit gegrepen wordt. Meer van de Geest blijkt in dit geval te zijn: willen nemen wat God nu nog niet geeft.

Bovendien wordt ziekte toegeschreven aan demonen, die daarom met gezag (in Jezus' naam) uitgedreven worden. Heel bizar eigenlijk, en aanmatigend. Waar blijft nu Gods voorzienigheid en het vertrouwen daarop in gezondheid én ziekte? Wat zijn we rijk met onze belijdenis!

Terecht wordt in dit verband herinnerd aan Jezus' waarschuwing in Mat.7:22,23. Mensen zal Hij wegsturen die in zijn naam boze geesten hebben uitgedreven, omdat Hij ze nooit heeft gekend.

Zegenen met...?

In het verlengde hiervan bespreekt Mulder het verschijnsel, dat mensen elkaar zegenen. Dat ligt ook heel teer uiteraard, om daar iets van te

zeggen. Overigens is mij in heel dit boek opgevallen hoe elke schrijver zorgvuldig zijn woorden kiest, om niemand te kwetsen maar wel eerlijk vanuit Gods Woord te spreken.

Dit hoofdstuk is zeer lezenswaard om te beseffen wat Gods zegen eigenlijk inhoudt. Heel kort gezegd: daarin geeft Hij Zichzelf.

Dus is Hij de enige die de inhoud van de zegen geven kan. Mensen kunnen elkaar die zegen alleen toewensen, zij kunnen daarover niet beschikken. Dus moeten wij daarin onze plaats weten en kunnen wij niet zomaar anderen de hand opleggen en zegenen met de wijsheid of de liefde van God.

Toch is ook dit een praktijk waaraan sommigen mensen enorm veel energie ontnemen. Zo komt de Geest echt dichtbij, is hun ervaring. Maar ervaring is geen maatstaf. Kan dat nog gezegd worden?

Charismatisch signalement

Dit hoofdstuk van Maris is het pittigste om te lezen, maar daarin zit dan ook de hele geschiedenis van het doperdom met de daaruit voortvloeiende praktijken van geestdrijving.

Beeldend wordt beschreven hoe de accenten werden gelegd op de heiliging, uitgewerkt in allerlei extra's, vanuit de doop met de Geest. De mens moet geen genoegen nemen met 'slechts' de genade van de Here Jezus Christus, hij moet verder komen in de Geest. Zo bekenen zijn er twee soorten christenen, zij die wel en zij die niet met de Geest vervuld zijn. Ook Maris haalt de Alpha-cursus erbij, die dit gedachtengoed volop in zich blijkt te hebben (blz.130).

Op die manier komt de rijkdom van de Geest in een soort concurrentie te staan met het geloof in Jezus Christus. Wie gelooft in Jezus zit natuurlijk wel op het goede spoor, maar hij is er nog lang niet. In de charismatische theologie gaat het in verband met Jezus Christus al gauw over 'alleen maar' vergeving, 'alleen maar' het kruis, 'alleen maar' genade. Pas de kennis van de Heilige Geest brengt op een hoger niveau.

Daartegenover spreekt de Schrift over de 'volheid' die *in Christus* is (Kol.1:19). De Geest zal het juist uit Christus nemen en het ons verkondigen (Joh.16:14,15).

Meer van de Geest is prima om naar te verlangen, maar hoger dan het gelovig kennen van Christus kunnen we niet. Daarbij is geloven vol van 'ervaring', omdat het daarin gaat om vertroosting en bemoediging, om vertrouwen, hopen en verwachten. Iets wat daar bovenuit gaat, moeten we eigenlijk wantrouwen.

Meer dan genoeg

In een slothoofdstuk brengen Van Benthem en De Vries het gevondene samen.

Ze schetsen de tijd waarin we leven, waarin veel mensen koersen op hun gevoel. Op die manier zoeken ze aansluiting bij groepen waar

ze zich thuis voelen en bij mensen die hen aanvoelen. Ook in de gemeente hebben we hiermee te maken, het kan allerlei groepsvorming en grensverkeer veroorzaken. Verschillen in de leer worden daaraan ondergeschikt gemaakt, dwalingen worden op de koop toegelaten. Dit alles kan gebeuren onder de noemer 'meer van de Geest'. Maar is het in feite niet 'meer van jezelf'?

Vandaar de vraag: als je verlangt naar meer, wat bedoel je dan eigenlijk? De schrijvers bieden een royale aanzet om met elkaar te spreken over terechte en onterechte verlangens. Hierin klinkt door wat in eerdere hoofdstukken besproken werd.

Vervolgens gaan ze aan de hand van 5 sola's na hoe de Heilige Geest ons vervullen wil.

Sola Scriptura geeft niet alleen aan dat we ons aan de Schrift willen houden, maar ook dat de Geest door dat levende Woord ons heel veel ervaringen geeft en gevoelens in ons oproept. Het *Sola Fide* richt zich op Gods beloften en houdt rekening met de voortgaande vervulling ervan, waar we middenin leven. *Dat maakt rijk!* Daarbij is het onderscheid belangrijk dat sommige beloften al vervuld zijn, terwijl andere straks pas vervuld zullen worden.

Sola Gratia mag niet worden versmald tot het ontvangen van vergeving en verzoening.

Genade is meer en omvat ook de vernieuwing van het leven door de Heilige Geest.

Solus Christus geeft aan dat we op Hem betrokken zijn, in alles. Christenen en christelijke kerken kunnen en mogen niet opgaan in zichzelf.

Het *Soli Deo Gloria* wil ons behoeden voor ikerichtheid. God is het stralend middelpunt. Als wij zo leren leven dat Hij gelukkig is het met ons, dan bereiken wij daarin ons doel en onze hoogste vreugde.

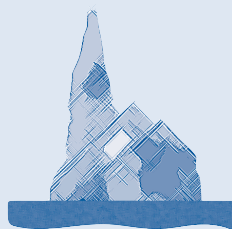
Het probleem is niet of Hij ons genoeg te bieden heeft. De vraag is wel, enerzijds, of sommigen niet te gauw genoeg nemen met wat ze al hebben. Dan verlangen ze te weinig en houden van alles tegen. En anderzijds, of anderen in hun enthousiasme zich niet laten afleiden van Gods Woord. Dan gaan ze verlangen wat God niet belooft en wijzen een verkeerde weg. Die twee lijken tegenover elkaar te staan, terwijl ze allebei nog veel hebben te groeien naar geestelijke volwassenheid en daarbij van elkaar kunnen leren.

Van harte aanbevelen!

Het mag duidelijk zijn dat dit in mijn ogen één van de betere boeken van de laatste tijd is. We hadden dit ook echt nodig, denk ik.

Het is uitgegeven bij De Vuurbaak, telt 168 bladzijden en kost slechts 13,75 euro. Dat het z'n weg mag vinden in de huizen en mag bijdragen aan brandende harten en bezielde gemeenten.

Ds B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

uit de kerken

Hattem-Noord - Beroepen Ds J. Haveman te Roodeschool.

Groningen-Noord - Ds J. van der Hoeven was op 15 juli vijftieng jaar predikant. Hij stond achtereenvolgens in Grijskerk en Niezijl (1979), Nieuwleusen (1985) en Groningen-Noord (1989-2004).

Katwijk - Beroepen dr R.D Anderson te Katwijk en Valkenburg, die dit beroep heeft aangenomen. Daarmee is voor hem de combinatie van Katwijk met Valkenburg beëindigd.

Amsterdam-Centrum - Ds D. Griffioen wordt docent aan de Theologische Hogeschool Setia te Jakarta (Indonesië). De uitzending zal in eerste instantie zijn tot eind december 2005 op basis van uitleen.

KERNREDACTIE:

Drs G.J. van Middelkoop,
Prof. Dr B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr E.A. de Boer, Drs A.L. Th. de Bruijne,
Drs I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs B. Luiten, Drs K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs E. Brink, J.M. de Jong,
Drs A.S. van der Lugt, Dr J. Smelik,
Drs H. Veldman

REDACTIE-ASSISTENT:

L. Heres, Wortmanstraat 628,
8265 AZ Kampen, tel. 038 3322740.
Alle stukken bestemd voor de redactie
bij voorkeur per E-mail:
reformatie@wxs.nl, ingeval per post
via Postbus 24, 8260 AA Kampen
Uitgever: Print Media bv, Bedum.

Technische Realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,00 per jaar
studenten € 36,50;
buitenland € 99,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement
dient 1 maand voor aanvang van het
nieuwe abonnementsjaar schriftelijk
op per mail te geschieden (voor 1
december)

Losse nummers € 1,20 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette
verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van
de uitgever is het niet toegestaan arti-
kelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Vergeving is geen refrein

Meditatie bij Richteren 10:6-16

R.J. Vreugdenhil ■

De Israëlieten deden wat kwaad is in de ogen van de HERE, zij verga-ten de HERE, hun God en dienden de afgoden.

Toen ontbrandde de toorn van de HERE tegen Israël. Hij gaf hen over in de macht van hun vijanden. Die onderdrukten hen vele jaren.

Toen riepen de Israëlieten tot de HERE en de HERE verwekte een richter. Die bevrijdde hen uit de macht van hun vijanden. Toen had het land veertig jaar rust.

Dat is het bekende refrein uit het boek Richteren.

Zo ging het elke keer weer. Heel bekend.

En zo herkenbaar.

Zo gaat het in mijn leven elke keer. Ik doe dingen die kwaad zijn in de ogen van mijn Heer. Ik vergeet Hem regelmatig in de praktijk van m'n leven. Ik heb 'goden' die ik minstens zoveel aandacht geef als Hem. Telkens weer besef ik dat ik Gods toorn verdiend heb.

Maar dan roep ik tot God in de naam van Jezus Christus. Ik weet uit zijn Woord dat Hij mij bevrijdt van mijn schuld. Hij heeft mijn vijand overwonnen.

Dan heb ik weer rust.

Het is het refrein van mijn leven. En het boek Richteren vertelt me hoeveel geduld de HERE heeft...

Maar wat lees ik nu?

Bij het zoveelste refrein klinkt het opeens anders.

Richteren 10: 6 en verder: De Israëlieten deden opnieuw wat kwaad is in de ogen van de HERE. Toen ontbrandde de toorn van de HERE tegen Israël en Hij gaf hen over in de macht van de Filistijnen en Ammonieten. Toen riepen de Israëlieten tot de HERE: wij hebben

tegen U gezondigd, want wij hebben onze God verlaten en de Baäls gediend. (Tot zover niets aan de hand, maar dan...)

Maar de HERE zei: heb Ik u niet verlost uit de macht van de Egyptenaren, de Amorieten, de Ammonieten, de Filistijnen, de Sidoniërs, Amalek en Maon, toen zij u verdrukten en u tot Mij riep? U echter hebt Mij verlaten en andere goden gediend; daarom zal Ik u niet meer verlossen!

Ik zal u niet meer verlossen!

Staat dat er echt?

Ja!

Ja maar, HERE, u bent toch een God van geduld? U vergeeft toch graag? U wijst toch niet af wie zijn schuld belijdt? U hebt dat toch beloofd? Zeker.

En toch is de HERE heel beslist: Ik zal u niet meer verlossen!

De Israëlieten kunnen dan wel weer opnieuw zondigen en opnieuw roepen om hulp, maar de HERE gaat niet opnieuw redden.

Het is nu echt afgelopen!

Dat is schrikken.

We hebben van zondigen een refrein gemaakt.

Het is elke keer het zelfde liedje.

En we zijn er aan gewend geraakt.

Dus hebben we van het gebed om vergeving ook een refrein gemaakt.

Elke keer het zelfde riedeltje.

God zal er wel naar luisteren. We hebben het tenslotte van zijn eigen Zoon geleerd: 'geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden....'

Het dagelijkse portie vergeving voor de dagelijkse zonden.

Maar de Here maakt van vergeving geen refrein.

Hij is geen automaat die het altijd wel doet als ik er maar een euro in gooi.

Ik zal u niet meer verlossen!

Ik kan nu natuurlijk gauw doorlezen in Richteren 10.

Met een gevoel van opluchting lees ik dan dat de HERE daarna toch wel weer Israël redt. Als ze zich echt bekeren, de vreemde goden wegdoen en de HERE van harte dienen. Gelukkig, God kijkt het toch weer door de vingers.

Maar misschien moet ik voorlopig nog wat blijven hangen bij die ene zin.

Er serieus rekening mee houden dat dát het antwoord kan zijn op mijn standaardgebed: Ik zal u niet meer verlossen.

En misschien niet eens nu voor het eerst.

Misschien is het al een refrein aan het worden: 'verzoek om vergeving afgewezen vanwege gebrek aan schuldbesef, geloof en liefde'.

Zou het tijd worden om me echt te bekeren...?

Ds R.J. Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk te IJmuiden

De Geest van de Zoon in je hart

wandelen met God

Eens haalde Jahweh zijn volk uit de slavernij, in Egypte.

Dat was een groot werk.

Maar daarmee was het nog lang niet af.

Nu moest Hij ook nog de slavernij uit zijn volk halen...

B. Luiten ■

De ellende van de slaaf

Israël wist niet beter dan het leven van een slaaf. Generaties lang waren de joden vernederd geweest. Ze waren geslagen, afgebeuld, van hun kinderen beroofd. Ze schreeuwden het uit van angst en ellende. Niets hadden ze in te brengen. In die sfeer hadden ze de goden van Egypte leren kennen, en moeten dienen (Joz.24:14). Goden? Ze werden aanbeden in een slang, mensen knielden in het stof, letterlijk en figuurlijk. Ook een tor was een heilig dier, de scarabee. Mensen waren minder waard dan die tor. Zo werden ze van hun ego beroofd, en van ieder gevoel van eigenwaarde. In die situatie klonk het verlossende woord: 'laat mijn volk gaan, het is mijn zoon!'. *Geen slaaf, maar kind!*

Vader bewoog hemel en aarde.

Dieper dan Egypte

Zo kwam Israël uit de slavernij. Maar de slavenmentaliteit zat er diep in. Vrouwen moest van begin af aan worden opgebouwd. De liefde was flinterdun. Bij het minste geringste bleek, dat men niet had geleerd *het hart aan God te geven*. Dat is een slaaf niet gewend, namelijk. Die doet wat hij moet doen, omdat hij geen keus heeft. En als hij denkt dat zijn heer even niet oplet, probeert hij zijn taak te ontduiken en zijn eigen gang te gaan. Hij moet zorgen voor zichzelf, dat hij het allemaal overleeft. Hij weet niet beter, immers? Mede daardoor steeds die harteloosheid in de woestijn, en dat wantrouwen jegens de HERE. Als er eeuwen verstreken zijn, zend God nog zijn profeten met de boodschap: 'geef Mij je hart, niet je gedrag'. De één na de ander moet mensen in de tempel waarschuwen, ja zelfs daaruit wegsturen. God is Vader! *Hij wil niet omgaan met mensen die zich als slaven gedragen*. Met mensen die ten diepste meer bang voor Hem zijn, dan dat ze van Hem houden. En die Hem dienen omdat ze geen keus hebben, maar intussen hun plezier ergens anders regelen, op hun eigen wijze.

Geef Mij je hart, niet je gedrag.

Met goddelijk geduld heeft de Heer zijn volk steeds opnieuw zijn liefde verklaard. Je bent m'n meisje, je wordt mijn bruid, Ik zal je op handen dragen, de wereld aan je voeten leggen, en nog veel meer. Bij vlagen kwam de boodschap over. Toch kwam steeds weer de slaaf naar voren. Want die mentaliteit zat diep, nog dieper dan Egypte. Al bij het afscheid in het Paradijs hadden we afgeleerd aan God ons hart te geven.

Typerend

In Jezus' tijd droegen de mensen een hard juk. Ze gingen eronder gebukt. De zware last van regel op regel en gebod op gebod benam hun alle vrijheid. In die slavensfeer was geen plaats voor de Zoon. Zijn woorden kwamen niet over, Hij werd verdacht gemaakt, verworpen. Zijn zacht juk voor vermoeide mensen (volbrachte geboden, liefde, dank) werd niet aanvaard. Wat moesten ze ermee?

Waarom kiezen mensen, zo dicht bij God, toch voor de houding van een slaaf?

Het is typerend voor onze ellende.

Het centrale motief

Nog weer jaren later schrijft Paulus aan de Romeinen: 'Want gij hebt niet ontvangen een geest van slavernij, om opnieuw te vrezen, maar gij hebt ontvangen de Geest van het zoonschap, door welke wij roepen: 'Abba, Vader' (Rom.8:15).

Let op die tegenstelling!

Het is het centrale motief dat door de eeuwen heen aan de orde is, en in heel ons leven.

God geeft je niet het hart van een slaaf, om altijd maar *onzeker* te zijn en te zwoegen voor een waarderend woord (dat net zo gemakkelijk een woord van afkeuring kan zijn).

En vooral: God geeft je niet het hart van een *vreemde*, dat zich altijd maar terug wil trekken en zich gereserveerd opstelt, *dat nooit eens voluit wil gaan voor de zaak van Vader*.

God geeft je niet een hart zonder *liefde*, zonder

spontaniteit, zonder verbondenheid met Hem. Zo was je wel, maar dit wordt anders, en juist *hierom* gaat het in alle werken van de Heilige Geest. Hier gaat het om temidden van alle vruchten en gaven en discussies daarover. *Hij bewerkt dat je je kind weet.* Een kind bij God thuis, dat daar wil zijn en daarin de wortels van zijn leven heeft. Een kind tegen wie Hij

De Geest bewerkt dat je je kind weet

kan zeggen: 'al het mijne is ook van jou' (Luk.15:31). Niet uit verdienste, maar omdat je mijn kind bent, voluit. Ik heb je net zo lief als mijn eeuwige Zoon. Je bent ook mijn erfgenaam. Door de dood van de Eniggeborene staan de hemel en de aarde voor je open, met alles wat daarin is.

Sta jij nu ook open voor mij?

Geest van de Zoon

De 'Geest van het zoonschap' komt ons te hulp. Veelzeggende naam. Om aan te geven waar de spits van zijn werkprogramma ligt.

*Geest van hierboven,
leer ons geloven,
dat wij Gods zonen zijn.
Halleluja!*

(liedboek gezang 477)

Hij laat ons zien wie de Zoon is. En brengt ons tot Hem, verbindt ons met Hem. Sterker nog: *Hij in ons, wij in Hem.*

Zo leer je denken als Jezus: je leert denken uit God.

En je leert kijken als Jezus: kijken met ogen die zoeken te behouden.

Je krijgt de gezindheid van Jezus: echtheid, ontferming en voor Gods zaak recht door zee. En bovenal: je deelt met Jezus *alles wat in Hem is*. Zijn leven, zijn liefde, zijn kind-van-God-zijn. Hij is God, jij blijft mens, toch krijg je dezelfde liefde als de eniggeboren Zoon. God ziet je in zijn Zoon, in diens hart. Zo ziet Hij

jou als zijn kind. En zijn Zoon ziet Hij als de eerstgeborene van vele broers en zussen (Rom. 8:29).

Vrije kinderen!

Nu moet je echt anders leren denken. Niet gelijkvormig aan de wereld (Rom. 12:2), maar gelijkvormig aan de Zoon (Rom. 8:29).

Het verkeerde denken zit diep als de zondeval. Het denken vanuit jezelf, het God passeren, de ijver je eigen leven te redden.

De Geest leert je anders. *Hij vraagt het offer van je verstand.* Niet om je ervan te beroven, maar om het nieuw te maken. Want God is Vader.

Het is zijn groot verdriet als zijn kinderen denken dat ze slaaf zijn, als ze zich zo afstandelijk gedragen, in hun verlangens en in hun woorden.

Je bent geen slaaf, je bent vrij! *Meer vrij dan door Christus kun je niet zijn.*

De Geest wil het je leren

Door de eeuwen heen is steeds de vraag tegen-
geworpen, of dit niet te gemakkelijk gezegd is. Op die manier werd de vrijheid van het kind herhaaldelijk bedreigd, zelfs weggenomen.

Terwijl de vraag een duidelijk antwoord kan krijgen: voor mensen na de zondeval, die in het slavenhuis terecht waren gekomen, is het gemakkelijker om slaaf te zijn. Het is juist moeilijker om in de vrijheid te staan. Omdat we dat niet meer gewend zijn, we moeten het van begin af aan leren, en leren aanvoelen. De houding van een *slaaf* ('zeg me wat ik moet doen en houd het simpel') is voor een zondaar gemakkelijker (en oppervlakkiger) dan de relatie van een *kind* tot zijn vader (van hart tot hart, diep en echt).

Daarom is dit zo'n groot werk van de Geest van de Zoon. Hij wil het ons leren. Zijn werk vult de eeuwen. Want in ieder leven van een kind van God is dit weer nieuw. Dat is dus niet om moedeloos te worden (leren we het dan nooit?). Maar om God te danken: *Hij wil echt kinderen.* Kinderen, die van Hem houden en naar Hem verlangen. Die dat laten merken in hartelijke woorden en spontane daden. Die gelukkig met Hem zijn en (tot hun eigen verbazing) merken dat hun hart daar vol van is.

Ds B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

<p><i>Kostbaarheden</i> ook beter verzekerd</p>	
<p>Postbus 500, 5240 AM Rosmalen info@donatus.nl www.donatus.nl tel. 073 - 5221700</p>	<p>donatus</p>

<p><i>Inventaris</i> ook beter verzekerd</p>	
<p>Postbus 500, 5240 AM Rosmalen info@donatus.nl www.donatus.nl tel. 073 - 5221700</p>	<p>donatus</p>

**In verband met de vakanties
zal De Reformatie de vol-
gende week niet verschijnen.
Het volgende nummer komt
D.v. uit op 10 augustus.**

De sfeer bij de avondmaalsviering (II)

In het eerste artikel zagen we dat Jezus bewust op de laatste en grote dag van het Loofhuttenfeest naar voren trad en de uitnodiging 'Indien iemand dorst heeft, hij kome tot Mij en drinke' deed horen. Hij gaf daarmee te kennen: de door God beloofde Levensbron ben Ik! Kom dan tot Mij. Aanvaard Mij gelovig als de van God gegeven Messias.

A. van der Sloot ■

De ceremoniële schaduwen, die heenwijzing waren naar de Messias, zijn in Hem werkelijkheid en waarheid. Die ceremoniën kunnen, nu Hij gekomen is, vervallen. Als nieuwtestamentische kerk vieren we in het avondmaal dat we met deze gekomen Christus rijk en blij zijn. En ook is onze dank jegens God groot voor het geschenk van het ware geloof, waardoor wij deelhebben aan Christus en al zijn schatten. In het klassieke avondmaalsformulier wordt deze dankbaarheid ook verwoord in het dankgebed na de viering van het heilig avondmaal. In dit tweede artikel willen we nader ingaan op de sfeer bij onze avondmaalsvieringen.

Geboden vrolijk

De uitbundigheid op het Loofhuttenfeest was groot. Je kunt zeggen: nou, dat ligt voor de hand: het was een oogstfeest, een wijnfeest! Toch blijkt als je de Bijbel leest, dat er van die uitbundige vrolijkheid op het Loofhuttenfeest nog wat meer te zeggen is. Het was opdracht! Het was opgedragen, geboden vrolijkheid. Dit is te lezen in Leviticus 23 vers 40: "en gij zult vrolijk zijn voor het aangezicht van de HERE, uw God". Wie kent ook niet de geschiedenis van uit Nehemia 8, waar het volk staande bij de Waterpoort, na lange tijd weer de woorden van God hoort, en als gevolg daarvan in huilen uitbarst, maar dan de opdracht krijgt: "bedrijf geen rouw en weent niet. Ja, gaat heen, eet lekkernijen en drinkt zoete dranken... want de vreugde in de HERE, die is uw toevlucht!" Het feestgedruis van het Loofhuttenfeest dankte zijn uitbundige vrolijkheid dus niet aan de wijnoogst. Het is geen Bacchus-feest, zoals veel feesten vandaag, waar de stemming er pas goed inkomt na het drinken van vele glazen alcohol. Nee, God gaf zelf de opdracht om op dit feest vrolijk in

de Here te zijn vanwege (de komst van) de beloofde Messias, de Levensbron bij uitstek, aan wie Gods volk al zijn heil en welvaart dankte! De opgedragen uitbundige vrolijkheid zette een streep onder Gods belofte van de komende Christus.

Twee andere schaduwen

De opgedragen uitbundige vrolijkheid op het Loofhuttenfeest is daarmee te vergelijken met *het bloed van de offers*. Dat bloed was eveneens een heenwijzing naar de komende Messias. Het bloed was een dikke streep onder de belofte van de komende Christus, als *Rechtvaardigmaker* zou Hij door zijn unieke offer zijn volk afwassen van hun zonden door hen vrijspraak te geven in zijn bloed. Ook is de opgedragen vrolijkheid op het Loofhuttenfeest te vergelijken met de 'volkomen rust' die op de sabbatdag in de acht genomen moest worden. Die 'volkomen rust' op de sabbat was eveneens een heenwijzing naar komende Messias. De 'volkomen rust' zette een streep onder de belofte van de Christus, als *Rustbrenger* (= *Heiligmaker*), zou Hij zijn volk doen 'rusten' van hun zonden, d.w.z. hen door zijn Geest vernieuwen en doen ophouden met zondigen. Op dezelfde wijze zette de opgedragen uitbundige feestvreugde op het Loofhuttenfeest en *het door wijn roodgekleurde water* een streep onder Gods belofte van de komende Christus, die door zijn offer en Geest een *Bron des levens* voor zijn volk zou zijn!

Hardnekkige schaduwen

De uitbundige vrolijkheid op het Loofhuttenfeest, de volkomen rust op de sabbat en het bloed van de offers, zijn dus ceremonieel van karakter, zijn afschaduwingen van de komende

Christus. Afschaduwingen die, nu Christus gekomen is, moeten verdwijnen willen we Christus niet miskennen. Er is op dit punt in de geschiedenis van de kerk nogal wat mis gegaan:

I. In de Roomse Kerk is men teruggekeerd naar het altaar, waarop de priester het misoffer brengt. Deze terugkeer van Rome naar oudtestamentische motieven is bekend. Ik wil er daarom ook niet over uitweiden. Wel wil ik wijzen op het water, waarin de priester na afloop van de mis zijn handen heeft gewassen, dat als Gods water over Gods akker loopt. In de muur van het koor is bij middeleeuwse kerkjes vaak nog wel de plaats te zien waarlangs dit water het kerkgebouw verliet.

II. Op het punt van de 'volkomen rust' van de Joodse sabbat is onder het gereformeerde volksdeel nog steeds veel strijd gaande sinds in de 17e eeuw onder invloed van de Puriteinen veel gereformeerden de 'volkomen rust' van de Joodse sabbat op de christelijke zondag in acht gingen nemen.

III. En vandaag speelt, vaak onder invloed van evangelisch gedachtegoed, daarbij de opgelegde uitbundige vrolijkheid die avondmaalsdiensten, maar ook gewone diensten, zou moeten kenmerken. Er zijn er die de sfeer bij de avondmaalsviering nooit blij en vrolijk genoeg kan zijn. De uitbundige vrolijkheid van de Joodse feesten zou reden bij uitstek zijn dat het heilig avondmaal een uitbundige viermaaltijd moet zijn. De sfeer bij het avondmaal, maar ook in de gewone diensten moet uitbundig vrolijk zijn. Maar precies als Rome met zijn misoffer (I) en de puriteins-ingestelde gereformeerden met hun volkomen sabbatsrust (II) gaan ook zij, die dit van gevoelen zijn daarmee wel voorbij aan het feit,

dat Christus al gekomen is. In feite staan ook zij met hun 'geboden vrolijkheid' een terugkeer naar de schaduwachtige bedeling voor!

Christus is onze vreugde!

Laten wij als nieuwtestamentische christenen voor ogen houden - zoals beleden in artikel 25 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis - dat met de komst van de Christus de werkelijkheid is gekomen, en dat wij als christenen de schaduwen daarom niet langer moeten handhaven. Jezus is de van God gegeven Levensbron. In Zijn offer ligt ons heil: Hij is onze vreugde! Rijk en blij met Christus zijn mag onze avondmaalsvieringen kenmerken. In het heilig avondmaal vieren we dat we in Christus vergeving, alle kracht, alle wijsheid, alle gaven van de Geest hebben kregen. We vieren daarin dat God ons in Christus een Levensbron ontsloten heeft! De belofte vanouds de vaders toegezegd, en onderstreept door de uitbundige manier waarop het Loofhuttenfeest destijds werd gevierd, heeft God ingelost! God heeft voor ons in de gekomen Christus de bronnen van heil geopend. Wie zal dan niet blij en dankbaar zijn als Hij ons in Woord en sacramenten wordt aangeboden?

Hartelijk geloof gevraagd!

Ja, die vraag kunnen we onszelf stellen: Is Jezus Christus werkelijk onze vreugde? Of zijn het alleen andere, wereldse genietingen die onze aandacht hebben, ook op een dag als deze? Leven wij niet in een tijd dat het genieten van de aardse dingen (het genieten van het goede leven!) ons afleidt van het blij-zijn met Christus en zijn genade? Zelfs op een avondmaalszondag kan onze aandacht nog meer gericht zijn op het genieten van het goede van het leven dan op het blij zijn met Christus! Zeker, dit hoeft geen tegenstelling te zijn: we mogen van beide genieten. Maar waar is ons hart op gericht? Het getuigt trouwens evenmin van echte blijdschap over Christus als het heilig avondmaal wordt gezien als een zware plicht, waaraan je je het liefst zou onttrekken! Ook dat kom je tegen, dat men zegt: Alweer heilig avondmaal? Nee, toch! Christus zegt: *wie tot Mij komt, d.w.z. in Mij gelooft, stromen van levend water zullen uit zijn binnenste stromen*. Wie zal jammeren en klagen en tegen het heilig avondmaal opzien, als daarin ons Christus en zijn genade wordt aangeboden! Dus geen carna-

valeske stemming dan wel opgelegde vrolijkheid en evenmin een ernstige, sombere oordeelsstemming zijn gepast bij nieuwtestamentische avondmaalsvieringen. Wat de sfeer bij onze avondmaalsvieringen vandaag mag kenmerken is een hartelijk geloof in de Christus. Dat vroeg de HERE trouwens ook al ten tijde van het oudtestamentische Loofhuttenfeest. Want hoe kwam dat velen op het Loofhuttenfeest Jezus maar lieten roepen? Ja, bij alle feestgedruis zelfs het plan opvatten om de hand aan Hem te slaan? Omdat ze ondanks hun deelname aan de viering van het Loofhuttenfeest en ondanks hun meezingen: '*Och HERE, geef toch heil*' en: '*Gezegend hij die komt in de naam des HEREN*', toch hun heil en welvaart niet echt verwachten van Christus' genade! Ze riepen het wel. Maar ze erkenden in werkelijkheid niet, dat ze inderdaad wat hun heil en welvaart betreft helemaal afhankelijk waren van de genade van de Christus, omdat hun zonden en overtredingen de werkelijke oorzaak waren, dat de bronnen van het bestaan, van heil en welvaart, waren verstopt.

Ellendekennis is wel onontbeerlijk!

Wat is in onze tijd nodig? Dat mensen de Christus smeken om zijn genade! Dat mensen door Hem tot God bidden om gezondheid, om werkgelegenheid, om vrede, om het stoppen van het terroristisch geweld? Och HERE, geef toch heil! Maar hoeveel mensen zouden erkennen, dat onze zonden oorzaak van onze honger en kommer zijn, en dat het zij ten diepste de oorzaak zijn, dat de spiraal van geweld en terrorisme op aarde toeneemt en dat de economische recessie aanhoudt, enzovoort? Deze kennis van 's mensen ellende werd ook bij de Joden in Jezus' dagen maar weinig meer gevonden. Anders hadden ze wel geweten, dat het bloed van stieren en bokken hen niet kon reinigen van hun zonden, en dat niet een kruikje met roodgekleurd water hun levensnood kon wegnemen en hen welvaart kon garanderen, maar dat alleen Christus Jezus door zijn offer hen van alle zonden hen kon reinigen. Als ze hun nood werkelijk hadden ingezien dan hadden ze wel massaal hun toevlucht genomen tot Jezus, toen Hij zei: alle dorstigen, komt tot Mij! Dan hadden ze op zijn Woord vertrouwd en waren ze in het geloof naar Hem toegegaan om van Hem te ontvangen de volheid van de Geest.

Ootmoed en dankbaarheid zetten de toon!

Want dat was Jezus hier toezeget: Kom tot Mij en drink en *stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien!* Wie werkelijk tot Hem gaat, Hem met een oprecht geloof aanneemt, zal nooit meer dorsten. Hij is een overvloeiende bron van levend water! Wie tot Hem komt, en zijn vertrouwen op Hem stelt, zal niet teleurgesteld uitkomen. Ja, zo overvloedig is het heil dat Christus schenkt, dat wie in Hem gelooft als het ware zelf een fontein des levens wordt. In het avondmaal wordt dat ook gevierd: Christus is onze Levensbron. Vanuit de hemel giet Hij gaven van de Geest op ons uit. Zoveel, dat door Zijn Geest wij, die van onszelf dorre grond zijn, zelf tot een bron worden, dat wil zeggen door Christus worden wedergeboren tot een nieuw leven, waardoor wij in dankbaar gaan leven voor God en in liefde dienstbaar worden aan onze medemensen. Dat is het geweldige van elke avondmaalsviering, dat Christus daarin ons in brood en wijn verzekert, dat wij in Hem een Levensbron hebben die nooit opdroogt: Hij verkwikt mijn ziel ten eeuwige leven! Al treft ons verdriet, tegenslag en vervolging, Hij zal ons niet verlaten! Door zijn Geest is Hij onze geheime kracht die onze ziel sterkt tot in eeuwigheid. Daarbij geldt echter wel: in onze zwakheid wil Hij zijn kracht openbaren! Dat wil zeggen je wordt niet steeds meer een in jezelf onafhankelijke bron. Nee, hoe meer en dichter je bij de Here Jezus leeft, hoe meer oog je ook krijgt voor je zonden, voor je gebreken, ook voor je geloofszwakheid. Je zult Jezus steeds meer als de Levensbron nodig hebben! Wie zich dit realiseert zal ook geen behoefte (meer) hebben om elkaar over de mate van vrolijkheid en uitbundigheid in de avondmaalsdiensten de maat te nemen. Wel geeft gelovige erkenning van eigen zwakheid en onheiligheid, vergezeld met de gelovige aanvaarding van de vergeving van de zonden, hartelijke dankbaarheid. Nederige ootmoed en blijde dankbaarheid zullen daarom de toon zetten aan de avondmaalstafel, maar ook in het dagelijkse leven dat er op volgt. En daarin krijgt de lofzang van de verlossers een ruime plaats, nu al en tot in eeuwigheid: "*Looft de Heer, want Hij is goed, want zijn goedertierenheid tot duurt tot in eeuwigheid.*"

Ds A. van der Sloot is predikant van de Gereformeerde Kerk te Bedum

De overheid gaat te gemakkelijk uit van een *goede-wil-samenleving*

De overheid damt het beroep op de zorg fors in. Met name het beroep op de AWBZ wordt aan banden worden gelegd. Deze zuinige lijn van de overheid is echter maar één facet van het beleid naar de andere overheid. De overheid treedt ook bewust terug. Zij streeft naar een andere - meer persoonlijke - verantwoordelijkheid van de burgers. De burger met zijn familie, buurt en vrienden is primair zelf verantwoordelijk. Dat is gedachte achter de nieuwe Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

J. Westert ■

Voor kerken en diaconieën is deze nieuwe lijn, waarbij de burger zolang mogelijk primair zelf verantwoordelijk is, meer dan de moeite waard om zich op te oriënteren. In de loop van het jaar zullen we daaraan afzonderlijk aandacht te schenken. Deze keer sta ik stil bij de WMO met name vanuit de gehandicaptensector

Civil society

De gemeenschapgedachte achter het nieuwe denken, dat wel civil society wordt genoemd, is niet zo vreemd. Het denken sluit aan bij een samenleving, waarin verbanden verantwoordelijkheid voor en met elkaar nemen. Voor zelfredzame burgers en commerciële zorgondernemers ben ik ook niet zo bang. Zij weten de hun weg wel te vinden. Voor kwetsbare groepen, zoals de verstandelijk gehandicapte mensen ligt het anders. Zij zijn afhankelijk van de ondersteuning die de gemeenschap hen biedt. Hun recht op zorg mag niet worden ingeruild op basis van een te zonnig verwachtingspatroon over de civil society. Een maatschappij met geïndividualiseerde burgers en verbanden waar onderlinge solidariteit veel kracht heeft verloren, heeft een lange aanloop nodig om de omslag naar een gemeenschapsamenleving daadwerkelijk weer handen en voeten te kunnen geven. De omslag van de verzorgingsstaat naar de civil society vraagt om lange adem en veel investering in de organisatie van die samenleving, terwijl kabinetten niet veel verder kijken dan de horizon van hun regeerakkoord. De idee van de civil society en de eigen verantwoordelijk nemende mens sluit aan het christelijk sociale gedachtegoed. De achtergrond van dat gemeenschapsdenken is gericht op het beleven van eigen verantwoordelijkheid in de eigen verbanden. De echte vraag is, of het goede van dit gedachtegoed door het kabinet in de WMO wel voldoende wordt beoogd. Wordt de idee van

de civil society niet al te gemakkelijk omarmd vanuit een te liberaal mensbeeld van de zelfredzame mens en de om financiële redenen terugtrekkende overheid? De WMO lijkt een op wat al te gemakkelijke oplossing voor problemen van de rijksoverheid om het toenemende beroep op de zorg in te dammen. De ontwikkeling van gemeenschap-zijn vergt meer tijd en energie. Mijn kritiek is dan ook niet zozeer gericht op de richting en het gedachtegoed, maar vooral op het tijdschema en de gevolgen op korte termijn. Organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking zien stevige problemen.

Goede wil

In een periode van 50 jaar hebben deze organisaties zich ingezet voor het recht op zorg en ondersteuning van mensen met verstandelijke

er dreigen problemen voor mensen met een verstandelijke handicap

beperkingen. Om dat recht te realiseren moesten er soms via juridische procedures oplossingen worden afgedwongen. De laatste jaren richten zij zich op vermaatschappelijking en een samenleving waar mensen met een verstandelijk handicap er volwaardig bij horen. Niet alleen in gelijke rechten, maar ook als mensen die meedoen in die gemeenschap en geaccepteerd worden ondanks hun beperking. Niet in de eerste plaats op het terrein van rechten, maar op het terrein van relaties in de gemeenschap en netwerken, is er nog een wereld te winnen. Een samenleving, die goed als civil society rond mensen met een verstandelijke beperking en breder rond chronisch zieke mensen, of zorgbehoevende ouderen wil functioneren, moet inge-

richt zijn als een ontvankelijke en ondersteunende gemeenschap. In het ontwikkelen van zo'n samenleving zouden kerken en diaconieën en rol kunnen vervullen. Daar komen we t.z.t. nog eens op terug.

Voorlopig is het indammen van het recht op zorg in de AWBZ en het overdragen van verantwoordelijkheden naar gemeentelijke voorzieningen niet veel anders dan hopen op goed particulier initiatief. Een *goede-wil-samenleving* alleen geeft echter onvoldoende garantie. Te gemakkelijk wordt een groep, die aangewezen op levenslange en levensbrede aanvullende ondersteuning vanwege hun beperking op één hoop geveegd met andere groepen, waar de prikkel tot eigen verantwoordelijkheid meer op zijn plaats is. Om mensen met een verstandelijke beperking in de samenleving tot hun recht te laten komen, moet zorg voor de juiste maatvoering in de ondersteuning gewaarborgd zijn. Dat vergt specifieke know how. Ik heb mijn twijfel of de WMO met algemene gemeentelijke voorzieningen dat mogelijk maakt.

Het wrange is, dat de WMO juist wordt ingevoerd in de fase, dat het volwaardig burgerschap in termen rechten redelijk is geregeld. De fase, die voorligt is de fase waar bejegening, werkelijke opname in de gemeenschap en ontwikkeling van integrale relaties investering behoeft. Als het gaat om die integratie valt er nog een wereld te winnen. De houtskoolschets over verantwoordelijkheid in de lokale gemeenschap van mensen voor mensen past bij die visie. Het vestigt de aandacht op een mensbeeld, dat minder is geobsedeerd door burgers met individuele rechten. Investeren in dat gedachtegoed kan alleen optimaal, als het niet gepaard gaat met het wegschuiven van overheids garanties op het

een herijking van het gemeenschapsdenken is nodig

recht op zorg, of het laten verdampen van die rechten door deze zogenaamd budgettair neutraal over te dragen van rijk naar gemeente. Dat zal niet leiden tot versterking van gemeenschapszin, maar vooral tot een gevecht over voorzieningen op lokaal niveau met de gemeentelijke bureaucratie. En met de kans dat noodzakelijke voorzieningen ter ondersteuning van mensen met verstandelijke beperkingen tussen gemeenten van elkaar gaan verschillen.

Sociaal netwerk

De desinteresse van burgers in de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid vraagt inderdaad om een breuk met de huidige verzorgingsstaat en herijken van het gemeenschapsdenken, waarin burgers ten opzichte van elkaar vrijwillig en onbaatzuchtig relaties aangaan en zich bekommeren om de

zorg en ondersteuning van hun naaste. Deze lijn spreekt mij principieel aan. De harde werkelijkheid is echter anders. Onze beschaaftde samenleving laat zich niet door onbaatzuchtigheid kenmerken. Als het gaat om de vermaatschappelijking van de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap, zie je dat mensen daar last van ondervinden. Het is niet vanzelfsprekend, dat het sociale netwerk rond mensen optimaal functioneert, terwijl juist die garantie voor mensen met een beperking onontbeerlijk is.

Het is niet voor niks, dat het ontwikkelen van een steuncirkel rond mensen met een verstandelijke handicap op dit moment een speerpunt is in de belangenorganisaties van mensen met een handicap en hun ouders. Dat is kwestie van geen rijkdom, maar eerder armoede. Waar gezin, familie, de straat en de buurt in het verleden vrijwillig actief konden zijn in de gemeenschap, moet ondersteuning nu worden gefaciliteerd en ondersteund. Het opzetten van een sociaal netwerk vraagt professionele aandacht.

Ouderverenigingen

De ouderverenigingen (en dat geldt ook voor andere maatschappelijke organisaties) zelf zijn van oudsher voorbeelden van de civil society. Zij stonden aan de wieg van veel zorgaanbieders, van integratie in de samenleving, van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van werk en dagbesteding, van recreatieve voorzieningen voor mensen met een handicap. In de huidige samenleving zien zij zowel binnen hun verenigingen, als in de ondersteuning bij allerlei activiteiten vrijwilligerswerk bepaald minder vanzelfsprekend is geworden. Het persoonsgebonden budget vormde voor mensen met beperkingen en ouders een uitkomst om in een geïndividualiseerde en op betaalde arbeidsparticipatie gerichte samenleving toch de noodzakelijke faciliteiten te kunnen verwezenlijken. Die lijn past in de huidige maatschappij. Wie dat wil veranderen moet investeren in de lange termijn, terwijl de WMO teveel gericht is op korte termijn resultaten. Het kabinet mag op dat aspect kritisch worden aangesproken. Gelijktijdig betekent deze verandering in denken bij de overheid een uitdaging en een noodzaak voor de samenleving om zich te herpositioneren en te vernieuwen. Of de Wet op Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) er nu wel of niet komt, het denken over een andere overheid en meer persoonlijke verantwoordelijkheid zet zich door. De schets achter de WMO luidt opnieuw een breuk met de verzorgingsstaat in. Die ontwikkeling vraagt om vernieuwende initiatieven van burgers en hun organisaties om gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor voorzieningen meer zelf te organiseren.

Jan Westert is directeur van de vereniging Philadelphia.
Reacties: j.westert@wxs.nl

Het Oude Testament en onze liturgie

gemeente en
liturgie

Op het gebied van de eredienst zijn onze kerken de laatste vijftien jaren in een stroomversnelling terechtgekomen. In de praktijk komt dit vooral tot uiting in een toename van het liturgisch liedrepertoire, het aantal orden van dienst en formulieren voor de viering van het avondmaal.

Sinds de Generale Synode van Zuidhorn geldt een Koersbepaling inzake effectuering van KO artikel 65 en 67. Kort geformuleerd bepaalt die dat de plaatselijk kerken ten aanzien van de liturgie veel zaken in eigen verantwoordelijkheid kunnen invullen. Synoden (en deputaatschappen) zijn op dit gebied vooral faciliterend bezig en niet prescriptief.

J. Smelik ■

Bij alle liturgische ontwikkelingen op landelijk en plaatselijk niveau blijft het altijd geboden om voortdurend fundamentele uitgangspunten in het oog te houden: bijv. wat is een gereformeerde eredienst, wat zegt de Schrift hierover en welke motieven moeten de boven-ton voeren? We moeten ons steeds de vraag blijven stellen of ons liturgisch en kerkmuzikaal handelen nog wel gebeurt vanuit een gelovig luisteren naar de Schrift. Het is immers niet ondenkbeeldig dat je met de beste bedoelingen meer gaat luisteren naar democratische meerderheden of draagvlakargumenten.

Aandacht voor een bijbels-gefundeerde visie is onontbeerlijk om ons liturgisch doen en laten blijvend te toetsen. Je kunt in de praktijk niet verantwoord (blijven) handelen wanneer je de bijbelse theorie verwaarloost.

Belangrijk bij ons nadenken over de eredienst blijft de vraag naar de rol en betekenis van het Oude Testament. Daarover gaat het in dit artikel. Ik doe dit aan de hand van een lezing van dr. C. van Dam, Professor of Old Testament aan het Theological College of the Canadian Reformed Churches in Hamilton, Ontario (Canada). Aan deze universiteit studeren ook studenten die predikant willen worden in de Free Reformed Churches of Australia en in de Reformed Churches of New Zealand. Om het werk van het Canadese Theological College dichter bij deze kerken te brengen, was Van Dam in de zomer van 1999 te gast bij de gereformeerde kerken in Australië en Nieuw-Zeeland. Tijdens zijn verblijf hield Van Dam in diverse kerken lezingen waarvan hij een

schriftelijke versie maakte en publiceerde in *Perspectives on Worship, Law and Faith: The Old Testament Speaks Today*.

De brochure van 111 pagina's bevat vier lezingen: 1. What is Worship; 2. Clean and Unclean; 3. Where is the Old Testament Deacon?; 4. Faith and Reason. In dit artikel concentreer ik me op de eerste lezing. Evenals in de andere lezingen wil Van Dam in deze lezing aantonen dat het Oude Testament nog steeds relevant is voor vandaag de dag. Het Nieuwe Testament heeft zijn basis in het Oude Testament en het negeren van het Oude Testament berokkent grote schade aan het begrijpen van het Nieuwe Testament.¹

Oude én Nieuwe Testament

Voor veel lezers zal dit een open deur zijn, want de nauwe eenheid tussen Oude en Nieuwe Verbond is immers altijd al een onopgeefbaar gereformeerd standpunt geweest. Men zou verwachten dat het binnen de gereformeerde wereld ook altijd doorwerkt in gesprekken over uiteenlopende onderwerpen. Toch is dat helaas niet altijd het geval. Het valt me op dat bij liturgische discussies het Oude Testament meer dan eens niet of sporadisch geraadpleegd wordt.

Mede onder invloed van evangelicale groeperingen die de betekenis van het Oude Testament in meerdere of mindere mate relativeren, zijn er binnen onze kerken broeders en zusters die vraagtekens plaatsen bij de relevantie van het Oude Testament voor de nieuwtestamentische eredienst.

Over het algemeen valt op te merken dat er

veel vaker en sneller gekeken wordt wat het Nieuwe Testament over de kerkdienst zegt en bepaalt. Erg populair is bijvoorbeeld het gegeven dat het Nieuwe Testament weinig praktische en concrete aanwijzingen bevat over hoe de christelijke eredienst ingericht moet worden. Er wordt sterk benadrukt dat de christelijke kerk vrijheid heeft om de kerkdiensten naar eigen inzichten in te richten. Ook gegevens uit 1 Korinte 14 duiken voortdurend in gesprekken op: op basis van dit bijbelgedeelte pleit men dat ook 'gewone' (niet-amtsdragende) gemeenteleden hun gaven in de samenkomsten ten dienste van de gemeente mogen en/of moeten stellen.

Hoe waar en zinvol dergelijke nieuwtestamentische noties ook zijn, het is te mager wanneer alleen deze nieuwtestamentische gegevens de bijbelse basis zouden vormen van een gereformeerde visie op de kerkdienst. De lezing van dr. Van Dam laat zien hoe belangrijk en vanzelfsprekend het is om ons ook te laten onderwijzen uit het Oude Testament, ook als het om 'worship' gaat. 'Worship' omschrijft Van Dam als een houding en activiteit van eer, dienst en lofprijzing die gericht is op God als antwoord op zijn openbaring in Christus en zijn doorgaand werk in onze levens door zijn Woord en Geest.²

Met betrekking tot de eredienst geeft het Oude Testament veel concrete voorschriften. Terecht wordt er vaak op gewezen dat deze bepalingen met de komst van Christus 'vervuld' en niet meer geldig zijn. Maar toch blijft voor ons 'de waarheid en de inhoud ervan' (Nederlandse Geloofsbelijdenis Artikel 25).

Met andere woorden: als christelijke kerk hebben we de opdracht te zoeken wat de *blijvende* betekenis is van al die oudtestamentische liturgische voorschriften. Je kunt nooit zeggen: 'dat was Oude Testament en dus voor ons gepasseerd station'. Je moet je altijd afvragen wat hebben die bepalingen ons zeggen willen, wat hun boodschap is in het nieuwtestamentische tijdperk. De liturgische regelgeving uit het Oude Testament vertellen ons wat passend is in de dienst aan God, wat wel en niet bij de stijl van God en zijn koninkrijk past.

In de hele Schrift treffen we nauwelijks concrete en praktische voorschriften aan voor onze liturgische praktijk. De bijbel is allesbehalve een wetboek of een spoorboekje voor de kerkdienst van de christelijke kerk.

Toch is hiermee niet gezegd dat we als kerk anno 2004 dus gewoon onze gang kunnen gaan en dat de Schrift weinig of niets te zeggen heeft over onze kerkdiensten. Integendeel. Voor onze bezinning op de kerkdiensten en hun concrete inrichting zijn echter niet allerlei bijbelse liturgische voorschriften relevant, maar van cruciaal belang zijn wel heel basale vragen als 'wie is God (voor ons)' en 'wie zijn wij (voor God)?' Ook de lezing van dr. Van Dam laat dit zien.

Heilig en soeverein

De schrijver bouwt zijn verhaal niet op vanuit liturgische regelingen en gebruiken uit de Schrift, maar hij begint zijn lezing met het behandelen van twee eigenschappen van God. Er zouden uiteraard meer eigenschappen te noemen zijn, maar Van Dam neemt zijn uitgangspunt in het gegeven dat God 'heilig' en 'soeverein' is. Deze karakteristieken van God moeten richtinggevend zijn voor de wijze waarop Hij door zijn volk gediend wordt. Van Dam benadrukt de grote afstand die er is tussen God en mens, de Heilige en de zondaar, de Reine en de onreine, de Almachtige en de hulpeloze. God heeft Zich geopenbaard als de Heilige en Almachtige, als Degene die in Jezus Christus naar ons toegekomen is om ons te reinigen en te heiligen.

Dit moet naar het oordeel van Van Dam de samenkomsten van de christelijke kerk stemmen.

Zoals God Zich in het Oude Testament een *heilige* plaats koos (tabernakel, tempel), zo moet de nieuwtestamentische gemeente zich ervan bewust zijn dat zij nu het heilige huis van God is. De gemeente is "*that consecrated and holy place, where public worship takes place*" (pag. 18). We moeten ons er steeds van bewust zijn dat we voor het aangezicht van de heilige, soevereine God naderen.

Waarom kerkdiensten?

Dr. Van Dam maakt op diverse plaatsen in zijn lezing ook duidelijk wat die bijbelse gegevens zijns inziens betekenen voor een gereformeerde eredienst. Met name dit aspect van de lezing is interessant. Vooral in de paragraaf 'why and how do we worship' poneert Van Dam namelijk een aantal stellingen die haaks staan op een mentaliteit die hier en daar is op te merken. Ook binnen de gereformeerde wereld.

Er zijn volgens Van Dam twee hoofdredenen om kerkdiensten te houden: allereerst om God lof en dank te offeren en in de tweede plaats om onszelf als gemeente in Gods nabijheid te plaatsen. Hij stelt dat dé reden waarom wij eredienst houden niet in onszelf gezocht moet worden. De reden waarom we kerkdiensten houden ligt niet in ons maar in God. Kerkdiensten houden we niet in de eerste plaats voor onszelf, omdat het goed is voor ons. Van primair belang is niet wat wij aan de kerkdienst hebben, maar wat wij God geven. Onze behoeften en wensen moeten niet centraal staan, maar het loven, danken en prijzen van God. Het gaat uiteindelijk in de kerkdienst niet om wat er voor ons te *halen* valt, maar om wat wij God *geven* en *offeren*.

Dat is dus precies het omgekeerde van wat je vaak hoort. Want hoe vaak en hoe sterk wordt een kerkdienst niet eenzijdig beoordeeld naar de mate waarin wij 'iets aan de preek hebben gehad'? Het is belangrijk dat we elkaar er

voortdurend op wijzen dat niet onze wensen en behoeften centraal staan in de kerkdiensten. Dat geldt helemaal in een tijdperk waarin de mens en zijn (religieuze) verlangens dikwijls zo sterk in het middelpunt staan. Het zou een fatale vergissing kunnen zijn te menen dat onze omgang met de kerkdiensten hiervoor immuun zou zijn.

Op basis van de bijbelse gegevens die Van Dam onder onze aandacht gebracht heeft, komt hij ook tot een opmerkelijke stelling over de relatie 'kerkdienst - buitenkerkelijken'. In onze tijd, waarin de missionaire taak van de kerk zoveel (en zo eenzijdig?) nadruk krijgt, worden regelmatig stevige pleidooien gevoerd voor kerkdiensten die ook voor 'buitenstaanders' (niet-kerkelijken/niet-gelovigen) begrijpelijk en aantrekkelijk zijn. Binnen deze context is het intrigerend dat Van Dam poneert dat we geen kerkdiensten houden om te evangeliseren.

Ons startpunt dient zijns inziens niet te zijn: hoe maken we de kerkdiensten aantrekkelijker voor buitenkerkelijken. De 'worship' moet nooit aangepast worden aan de behoefte van onbekeerden zodat zij zich behaaglijk voelen, want de grootste behoefte van ongelovigen is geconfronteerd te worden met de ontzagwekkende heiligheid en grootheid van God, aldus Van Dam.³

Ik deel deze mening en heb over dit onderwerp elders uitvoeriger geschreven.⁴ De opvatting van Van Dam haal ik hier aan om aan te geven dat we nog niet uitgediscussieerd zijn over het vraagstuk in hoeverre onze kerkdiensten aantrekkelijk gemaakt moeten/kunnen worden voor buitenkerkelijken. Daarbij zouden ook de aan de Schrift ontleende argumenten (met name uit de eerste Korinte-brief) nog eens bekeken kunnen worden. Paulus waarschuwt om in de samenkomsten niet onnodig drempels voor 'toehoorders' en 'ongelovigen' op te werpen (1 Kor. 14:23). Maar het lijkt me niet verdedigbaar om daar vervolgens een gebod uit te distilleren dat onze kerkdiensten afgestemd moeten worden op, en ingericht moeten worden voor buitenkerkelijken.

Kerkgebouw

Uit het bovenstaande zal duidelijk zijn dat de lezing van Van Dam ons vanuit de Schrift op een zinvolle wijze laat nadenken over onze huidige liturgische praktijk. Vanzelfsprekend heeft Van Dam in zijn lezing een paar hoofdlijnen kunnen trekken en heeft hij veel aspecten moeten laten liggen.

Over een aantal zaken die Van Dam - soms zijdelings - aanroert, zou mijns inziens nog wel eens zinvol doorgesproken mogen worden. Als voorbeeld noem ik de betekenis van het gebouw waar je als gemeente van God de eredienst houdt. Terecht merkt Van Dam op het 'huis van God' geen fysiek gebouw is, maar gevormd wordt door de samengekomen

gemeente. Daarom zou een gemeente zich volgens Van Dam niet hoeven te schamen wanneer de dienst in een gymlokaal of publieke ruimte gehouden wordt. Want niet het gebouw is van essentieel belang maar het samengekomen volk van God.⁵

Uit theologisch oogpunt gezien is dit natuurlijk volkomen juist. Maar wanneer je het hebt over aanbidding, over eredienst dan zijn er niet alleen *theologische* aspecten en waarheden die een woordje meespreken en onze aandacht verdienen. Er zijn bijvoorbeeld ook antropologische noties. Je hebt te rekenen met de wetmatigheden die in de schepping ingebakken zitten. Bijvoorbeeld met het gegeven dat de mens ontvankelijk is voor vormen, kleuren, geuren en geluiden. In die zin is het gebouw en de inrichting daarvan wel van fundamenteel belang voor de eredienst. De ontmoeting tussen God en zijn volk is er niet van afhankelijk, maar wordt er wel in sterke mate door bepaald en beïnvloed. En eigenlijk weet iedereen dit ook wel en voelt iedereen dat ook wel aan. Wie ervaart immers niet het verschil wanneer hij eerst een gymnastieklokaal inloopt en daarna de Dom in Utrecht?

Het zou niet meer dan vanzelfsprekend moeten zijn dat bijbelse noties die van belang zijn voor de eredienst, bijvoorbeeld Gods heiligheid en almacht, ook tot uiting komen in het kerkgebouw. Ik vind die vanzelfsprekendheid terug in het Oude Testament waar bijvoorbeeld tabernakel en tempel Gods geweldige grootheid en daden verkondigden in hout, metaal en steen. Hiermee pleit ik niet voor imponerende gotische kathedralen, maar wel om gebouwen en inrichtingen daarvan die vormgeven aan hetgeen een eredienst is. Kortom, de ontmoeting tussen God en zijn volk is niet afhankelijk of gebonden van specifieke plaatsen en gebouwen. Maar dat betekent nog niet dat de plaats, het gebouw en de inrichting daarvan in wezen niet relevant zijn en geen belangrijke invloed hebben op inhoud en vorm van de kerkdienst.

Besluit

We hebben gezien dat Van Dam zijn uitgangspunt neemt in de soevereiniteit en heiligheid van God. Binnen het christendom zijn er tot op de dag van vandaag echter ook groeperingen die andere uitgangspunten nemen welke leiden tot een ander type samenkomst. In kringen waar alle nadruk ligt op bekering, op de persoonlijke geloofsrelatie met Jezus Christus en op het werk van de Heilige Geest heeft men dientengevolge (!) een ander soort samenkomst.

Wat ik hiermee maar wil zeggen is dat onze liturgie onlosmakelijk verbonden is met welk beeld we van God en van onszelf hebben.

Daarmee relativeer ik ook de opvatting dat onenigheid over liturgische zaken hoofdzakelijk het gevolg zou zijn van uiteenlopende *geloofsbelevingen*. Wanneer ik discussies in

onze kerken analyseer, valt me juist op dat de verschillende opvattingen met betrekking tot de liturgie in wezen veelal terug te voeren zijn op verschillende uitgangspunten, waarbij basale geloofsvragen in het geding zijn: wie is God voor ons en wie zijn wij voor God?

Naar mijn overtuiging heeft Van Dam in zijn lezing een bijbels-verantwoord uitgangspunt geformuleerd, dat bovendien in de christelijke kerk altijd een dominante rol heeft gespeeld. Helemaal in onze tijd lijkt het me nuttig om ons te realiseren dat een kerkdienst een ontmoeting is met de Heilige en Almachtige. Want in hoeverre rekenen onze diensten nog voldoende met enerzijds de grootheid en heiligheid van God en anderzijds de nietigheid en zondigheid van de mens. Komt dat nog wel voldoende uit in wat we wel en niet doen in de kerkdiensten en hoe we ons daar gedragen? Onze kerkdiensten dreigen nogal eens veel te informeel, gezellig en alledaags te worden. Ik voer zeker geen pleidooi voor de 'tale Kanaäns' of voor sacrale muziekstijlen, maar is het nu werkelijk winst wanneer predikanten bijvoorbeeld de turbotaal en termen van de jongeren bezigen of wanneer onze muziek een verlengstuk wordt van het alledaagse? In de kerkdiensten naderen wij tot de berg Sion, de stad van de levende God, het hemelse Jeruza-

lem, tot een feestelijke en plechtige vergadering van eerstgeborenen (Hebr. 12:22-23). Mag het exclusieve, het bijzondere en niet-alledaagse hiervan nog tot uiting komen in de wijze waarop en de vorm waarin onze kerkdiensten gevierd worden?

Dr J. Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont te Zuidhorn

- 1 Letterlijk schrijft hij in de Preface: "The purpose of these lectures is to show something of the truth and substance of the gospel that is embedded in the Old Testament laws and to help sensitise us to the fact that the New Testament gospel has its basis in the Old Covenant. Neglecting of the Old Testament message is of great detriment to understanding the glory, depth and perspective of the New".
- 2 "... public worship is an attitude and activity of homage, service, and praise directed to God in response to his revelation of himself in Christ and his ongoing work in our lives by his Word and Spirit" (pag. 15).
- 3 Worship must never cater to the needs of the unregenerate so he feels comfortable, for the unregenerate's greatest need is to be confronted by the awesome holiness and greatness of God (pag. 23).
- 4 Jan Smelik, 'De aantrekkelijkheid van de kerkdiensten voor buitenkerkelijken', in: Eredienst, 30e jrg nr 5 (oktober 2003), 5-10.
- 5 "And therefore a congregation saving up for a new building has nothing to be ashamed of if it worships in a gym or community centre. The critical ingredient for coming into God's presence is not the physical building, but the assembled people of God in whose midst God himself is" (Pag. 18)

Mooie ramen beter verzekerd

Donatus verzekert kerken, al meer dan 150 jaar. Maar wist u dat we ook speciale verzekeringsproducten voor kerken hebben? Bijvoorbeeld voor vrijwilligers, kostbaarheden, ramen, aanstraalverlichting, inventaris, enzovoort. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs een groot deel. Nog geen speciale glasverzekering van Donatus? Vraag een vrijblijvende offerte aan.

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus